

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

דברים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כט
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה
שנת המאה לגאולת כ"ק אדמו"ר (מוהריי"צ) נ"ע

לזכות
התגלותו של הרבי מלך המשיח
*

נתרם ע"י
הרוצה בעילום שמו
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כו"כ⁶, וכ"משיח ודאי" (עי"ז) ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל"⁷ – נכנס כעת ממש לבית הכנסת, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, הוא מוליך את כל בני" בתוך כלל ישראל לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי.

* * *

בעמדנו באלף הששי עצמו, לאחר "חצות" האלף, לאחר שנת ה'ת"ק⁸, ולאחרי הקיצים השונים שכבר חלפו, בשנת תר"ח⁹ ושנת תרס"ו¹⁰, עד – ההכרזה של נשיא דורנו "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה" (בשנות תש"א-תש"ג)¹¹, אשר בשנים אלו ניתוסף יותר ויותר בגילוי פנימיות התורה. ובהמשך השנים ניתוסף בזה עוד ועוד, עד – הפצת המעינות חוצה בכל קצוי תבל, אפילו בפניה נידחת בעולם, ולא רק שהגיעו לשם התוצאות דהפצת המעינות חוצה, אלא גם המעינות דפנימיות התורה בעצמם.

... כבר סיימו כל הענינים, וביהמ"ק עומד ומוכן למעלה, ועד"ז בנוגע לכל הענינים – כבר "הכל מוכן לסעודה", ישנם כל הענינים מוכנים כבתיבה סגורה ונתנו את התיבה והמפתח שלה לכאו"א מישראל¹²,

הדבר היחידי שעליו מחכים הוא – שיהודי יצעק עוד צעקה, עם עוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עד מתי?!".

ועל ידי זה הוא פועל שמשיח צדקנו נכנס עכשיו לבית הכנסת זה, ולוקח את כל בני" כאן בתוך כלל ישראל לארצנו הקדושה, ירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לביהמ"ק השלישי.

נפרד", מובן, שבהבדל בין "עיר" לבין "קריה" בפסוק הקודם, הכוונה היא להבדל אחר⁶. ובמיוחד כאשר את ההבדל שבין "עיר" לבין "קריה" כבר מציינת התורה במלחמת סיחון שלפני כן, ושם אין מוזכר ההבדל של "ערים בצורות חומה..." לעומת "ערי הפרזי"⁷.

ויש להעיר, שבמלחמת סיחון מציינת התורה רק את החידוש שבכיבוש הקריות – "לא היתה קריה..."⁸, ולא את החידוש בכיבוש "ערים בצורות חומה", למרות שסביר לומר, שגם בארץ סיחון היו ערים מוקפות חומה.

ב. "קריה... שיש בה בני אדם"

בעל סדר הדורות מבאר, בספרו "ערכי הכינויים"⁸, את ההבדל שבין "עיר" לבין "קריה": "עיר" נקרא אף שאין בהם אוכלוסין ודיוורין, אבל קריה הוא על שם שיש בה בני אדם¹⁰ כמו¹¹ מה קול הקריה הומה". לפי זה הוא

(6) ראה רד"ק ירמ' מה, מא בפירוש "קריה". אבל ע"פ פירושו אא"פ לומר שזהו החידוש כאן. ופשיטא שאין לפרש כאן ע"פ פירוש הערוך ערך קרי' (בלשון קרי' שבב"ר פ"ח, א) – כפר.

(7) ועוד: הרי במלחמת סיחון ועוג מפורש (חקת כא, כג. ג) "ויצא לקראת ישראל", "ויצא עוג מלך הבשן לקראתו הוא וכל עמו", וכפ"ש (שם, כג) – מתנחומא שם כג. במדב"ר פ"ח, כט) גבי מלחמת סיחון ד"נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כו" – ומאי נפק"מ איכא בזמן המלחמה (אף דאילו הייתה חשבון מלאה יתושיין כו' – רש"י חוקת כא, כג) דהיו הערים מוקפות חומה?

(8) מערכת עיר.

(9) ראה גם אוה"ת חוקת (במדבר כרך 1) ע' א'תתק: עיר סיחון קרית סיחון ההפרש בין עיר לקרי' שדריים בה אנשים ע' עיר במשנה ספ"ה דעירובין שאין בה דיוורין כו'.

(10) להעיר גם מפרש"י בלק כב, לט. תרגום ירמ' שם.

(11) ע"פ ל' הכתוב מ"א א, מא (ושם: מדוע קול גו').

א. "עיר", "קריה"

בפרשתנו כשהתורה מתארת את כיבוש סיחון וארצו, נאמר¹, ונלכד את כל ערי בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף... לא היתה קריה אשר שגבה ממנו". וכך נאמר גם לגבי כיבוש ארץ עוג², "לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם".

מפשטות לשון הפסוק "לא היתה קריה", למרות שלפני כן נאמר "ונלכד את כל ערי, מובן, שקריה אינה בדיוק כעיר, ושהתורה משנה בניסוחה רק לשם יופי המליצה³, אלא למושג קריה יש משמעות אחרת, ואת זאת מוסיפה התורה, "לא היתה (אפילו) קריה אשר שגבה ממנו .. אשר לא לקחנו מאתם" – לא זו בלבד שכבשו את הערים, אלא גם את הקריות.

מהו ההבדל בין "קריה" לבין עיר? ומה היתרון בכך שגם הקריות נכבשו?

יש המפרשים⁴, ש"קריה" היא עיר מוקפת חומה, בעוד שבמושג עיר הכוונה היא לעיר פרוות, כפי שאומרת התורה מיד לאחר מכן "לא היתה קריה... ששים עיר..."², "כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה... לבד מערי הפרזי..."⁵. והחידוש הוא, שלא זו בלבד שערי הפרזי נכבשו, אלא נכבשו גם הקריות, הערים המוקפות חומה שמוגנות הרבה יותר.

אבל דוקא מכך יש לדייק ולומר, שמפסוקים אלו נלמדת ההוכחה להיפך: מעצם העובדה שהתורה מוסיפה את ההבדל הזה, בין "ערים בצורות חומה..." לבין "ערי הפרזים" בפסוק

(1) ב, לד. שם, לו.

(2) פרשתנו ג, ד.

(3) ראה ראב"ע בלק כד, יז. רלב"ג שם. ועוד. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 13 ואילך. ח"ג ע' 86 ואילך.

(4) ראה צפע"נ מסעי לה, יא. מלבי"ם שם.

(5) ג, ה.

א געשריי, מיט נאך א בקשה ותביעה און נאך א דערמאנונג: „עד מתי“?!

און דורך דעם טוט ער אויף אז משיח צדקנו קומט אריין איצטער אין דעם ביהכנס, און נעמט מיט אלע אידן דא בתוך כלל ישראל אין ארצנו הקדושה, ירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לביהמ"ק השלישי.

(משיחות ש"פ דברים, שבת חזון, ת"ב (נדחה), יו"ד אב (לפני ערבית) וי"א אב (תנש"א))

כמדובר לאחרונה כו"כ פעמים, שלפי כל סימני הגאולה "הנה זה (משיח) בא"1 תיכף ומיד ממש (ומה שמשיח עדיין לא בא אינו מובן כלל).

ענין זה מתחזק יותר כאשר נמצאים כעת בבית משולש, ביהכנס, ביהמ"ד ובית מעשים טובים וגמילות חסדים, ובמיוחד – של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משה שבדורנו – שהוא מעין והכנה לבית המקדש השלישי, שאף הוא בית משולש: ביתי בית תפלה², בית תורה (מקום סנהדרין ליד לשכת הגזית³), ובית גמילות חסדים (שנמשכת ע"י) הקרבת הקרבנות⁴.

. . . ובפרט שנוסף לכך ה"ז גם זמן זכאי – שבת תשעה באב בזמן תפלת מנחה, כשנעשית התגברות חדשה ד(לידת ו)מזל משיח צדקנו, ונוסף לזה – בשנת ה'תשנ"א, ר"ת ה' תהי' שנת נפלאות אראנו, עד להנפלאות דהגאולה האמיתית והשלימה (עליהם נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁵).

ומכל זה מובן – שזמן זה ומקום זה ה"ה זמן ומקום הכי מסוגלים לביאת משיח צדקנו.

ובפשטות – שיהודי מאמין באמונה שלימה, שמשיח צדקנו, "מלך

מבאר את הביטוי¹² המופיע לגבי ערי המקלט „והקרייתם לכם ערים“ – „כי הערים תעשו אותם קריה¹³ כמו שאומר הרמב"ם¹⁴ .. ערי מקלט אין מושיבין אותם אלא במקום אוכלסין, נתמעטו אוכלסין מוסיפין¹⁵, נתמעטו דיוורין מכניסים לתוכן¹⁶ כהנים¹⁷ לויים (וישראלים¹⁸)“.

אך לפי זה דרוש הסבר: בפסוקים שבפרשתנו ברור שגם ב„ערים“ היו „דיוורין“, כנאמר¹⁹, „ולכד את כל עיריו בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתים והנשים והטף“, „החרם כל עיר מתים הנשים והטף“²⁰. וצריך אפוא לומר, שבענין זה עצמו – בנושא הדיוורין – יש הבדל בין „עיר“ לבין „קריה“.

ג. ישוב העיר – ענין מהותי

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את ההלכה לגבי ערי מקלט „נתמעטו²¹ דיווריהן מכניסין לתוכן כהנים לויים וישראלים“.

בין הטעמים המובאים לכך במפרשים: הריטב"א²² מביא בשם הרמ"ה שמישיבים שם כהנים לויים וישראלים, „לפי שיש בהם מדת

(12) מסעי לה, א.

(13) כבראב"ע מסעי שם: והקרייתם מגזירת קרי'.

(14) הל' רוצח פ"ח ה"ח. והוא ממכות י, א. תוספתא שם

פ"ב, ג.

(15) כ"ה בערכי הכינויים שם. וברמב"ם „מוסיפין עליהן“ כממכות שם. ובתוספתא: מביאין אחרים ומושיבין תחתיהם.

(16) כ"ה ברמב"ם. ובגמ' „מביאין להן“. בתוספתא „מוסיף עליהן“.

(17) בירושלמי מכות פ"ב ה"ו, הוא להיפך: נתמעטו דיווריהן מביאין אחרים תחתיהן אם אין שם אוכלסין מביאין לשם כהנים לויים וישראלים. ואכ"מ.

(18) בס' ערה"כ ליתא תיבה זו. וכן ליתא במקורו בספר אהבת עולם.

(19) ב, לד.

(20) ג, ו.

(21) ל' הרמב"ם. וראה הערה 16.

(22) מכות שם.

ענוה ורחמנות ולא יהיו שופכי דמים. וגם לא ימסרו את הרוצח ביד גואל הדם²³.

לפי טעם זה ההלכה שלעיל דומה לתנאים האחרים שחייבים להיות בערי המקלט, כפי שמפורט בגמרא וברמב"ם, „ערי²⁴ מקלט אין עושין אותן לא עיירות גדולות ולא כרכים גדולים ולא קטנים, אלא עיירות בינוניות, ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים ובמקום המים, ואם אין שם מים מכניסין לתוכן מים“ – שכל אלו הם תנאים צדדיים שצריכים להיות בערי המקלט למען תועלתו של הגולה²⁵.

טעם נוסף מופיע בדברי ה„אחרונים“²⁶: ייתכן, שבעיר המקלט יתרבו גולים שרצחו, והעיר לא תוכל לקלוט יותר, כי „עיר שרובה רוצחים אינה קולטת“²⁷. לכן מיישבים שם „כהנים לויים וישראלים“ שיהיו תושבי העיר, והם יהיו את הרוב, ולא הגולים.

לפי זה הדין שהוזכר לעיל אינו פרט צדדי בעיר המקלט, אלא הוא קשור לקליטה עצמה. בכל זאת זהו תנאי שלילי, הבא לשלול ולמנוע את החשש שהעיר תיושב רובה ברוצחים.

אבל מכך שבעל סדר הדורות קושר דין זה לפסוק¹² והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה – שבו נאמרת עצם המצוה של ערי מקלט –

(23) ולהעיר מחינוך מצוה תח.

(24) ל' הרמב"ם שם. ובמכות שם (ועד"ו בתוספתא שם) – בכ"כ שינויים. ואכ"מ.

(25) להצלתו – משום שלא „יאה רגל גואל הדם מצוי“ שם ויארוב לו“ – פרש"י מכות שם בטעם דלא כרכים גדולים; או לחיובו – שימצא מזונות – פרש"י מכות שם בטעם דאין עושין אותן טירין קטנים ושיהי' במקום שווקים. – ובגמ' מסיים „מאי קרא (הטעם לכולם – כפרש"י שם „דמתקנין להו לרוצחין דבר שצריכין לו“) ונס גו' (ואתחנן ד, מב) עבד ל' מידי דתהוי ל' חיותא“.

ולכאורה טעם הריטב"א ע"ז ש„נתמעטו דיווריהן מביאין להם כהנים לויים כו“ הוא יותר צדדי מזה.

(26) צפצ"ג למכות שם.

(27) מכות שם, ב.

מובן, שזוהי הלכה הקשורה לעצם קיום הציווי של ערי מקלט. כלומר, לא זו בלבד שאין זה פרט שולי, כיצד על תושבי העיר להתייחס אל הגולה, אלא הלכה זו אינה שלילית בלבד, הבאה לבטל את החשש של התרבות הגולים ואי יכולת העיר לקלוט, אלא זהו ענין חיובי המאפשר ומביא לידי הקליטה בעיר המקלט.

הדבר מוכח יותר גם מלשון הפסוק „והקרינתם לכם ערים“, שלאחר מכן נאמר „ערי מקלט תהיינה לכם“. מכך מובן שהענין של „כי הערים תעשו אותם קריה“ חשוב לעצם היותה עיר, ורק אז חל עליה דין של „עיר מקלט“²⁸ – „ערי מקלט תהיינה לכם“.

יש איפוא להבין: מה ההבדל בין הפרט של „והקרינתם“ – הערים תעשו אותם קריה, לבין התנאים האחרים של עיר המקלט?

ד. דיורי עיר מקלט – צבור

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: עיר המקלט קולטת את ההורג נפש, ואסור לגואל הדם להורגו שם, לא רק משום שהרוצח נמצא בתחומה של העיר המסויימת, המגינה עליו, אלא ההגנה קשורה לרוצח עצמו: בהכנסו ל„עיר“ הוא הופך לחלק מן הצבור של העיר, ומשום כך הוא זוכה להגנה של זכות הצבור²⁹ של עיר זו.

מתי מחשיבים את העיר כולה על כל תושביה לצבור אחד? – זאת, דוקא כאשר היא מלאה³⁰ באופן של „קריה“, מיושבת כולה, או לפחות רובה, בדיוורין, החיים בה בקביעות, ולא באופן ארעי³¹. אך כאשר מתמעטים

דיווריה, בטלה המציאות של יושבי העיר כצבור אחד, והם נחשבים רק כפרטים בודדים החיים במקום אחד³².

כלומר, כל הפרטים בהלכה, „אין³³ מושיבין אותן אלא במקום אוכלסין, נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן, נתמעטו דיוריהן מכניסין לתוכן כהנים לויים וישראלים“, הם תנאים ההופכים את העיר מעיר רגילה שחיים בה אנשים בודדים ויחידים ביד, לעיר אחת שבה חי צבור מסויים.

ויש לומר, שזהו ההסבר לכך ש„מכניסין לתוכן כהנים לויים וישראלים“, והמפרשים³⁴ שואלים: מדוע יש ליישב בעיר מכל שלשת הסוגים? ולפי האמור לעיל מובן הדבר: ההורג נפש בשגגה צריך לקבל את הגנת וקליטת הצבור, כך שלא זו בלבד שהוא יהיה חלק מקבוצת יהודים, אלא עליו להיות חלק מצבור שהוא מעין כלל ישראל³⁵, ודבר זה מתאפשר על ידי ש„מכניסין לתוכן“, כתושבים קבועים³⁶, את כל הסוגים של עם ישראל כולו, „כהנים לויים וישראלים“.

והסיבה לכך מובנת: ההורג נפש מישראל, פגע³⁷ בכלל ישראל כולו, שהרי כל ישראל הם מציאות אחת, „גוי אחד“, וההורג נפש הבדיל את עצמו מן הכלל³⁸ ואף סותר לו

(32) להעיר ממשנה עירובין (שבעה ערה 9): אימתי (אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה) בזמן שאין בה דיוורין אבל יש בה דיוורין מהלך את כולה (כד' אמות). וראה בגמ' שם סא, ב. ואכ"מ.

(33) ל' הרמב"ם.

(34) ראה ערוך לנר מכות שם.

(35) עפ"י יומתק מ"ש בצפ"נ ה' תרומות בתחלתו (ב), ריש ע"ב: ובערי מקלט אסור שיהיה שם גר תושב וכמ"ש בזה בה' איסור"ב דהוי כמו ירושלים.

(36) עפ"י אולי יש לבאר דיוק לשון הרמב"ם „מכניסין לתוכן“ ולא כבש"ס או כבתוספתא (ראה הערה 16) – להורות שהם נעשו כחלק מן העיר. ועצ"ע.

(37) להעיר ממכילתא, מכילתא דרשב"י ופרש"י – יתרו יט, כא.

(38) להעיר מדרך מצותך מצות אהבת ישראל.

ובפשטות – אַז אַ איד איז מאמין באמונה שלימה, אַז משיח צדקנו, „מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כו"כ⁶, און אַלס „משיח ודאי“ (דורך דעם וואָס „עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל“)⁷ – קומט איצטער ממש אַריין אין דעם בית הכנסת, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ער פירט אַלע אידן בתוך כלל ישראל אין ארץ הקודש, אין ירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי.

* * *

שטייענדיק באלף הששי עצמו, לאחר „חצות“ האלף, לאחר שנת ה'ת"ק⁸, און לאחר די פאַרשידענע קיצים וואָס זיינען שוין דורך, בשנת תר"ח⁹ ושנת תרס"ו¹⁰, ביז – די הכרזה פון נשיא דורנו „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה“ (בשנות תש"א-תש"ג)¹¹, וואָס בשנים אלו איז אַלץ מערער צוגעקומען אין גילוי פנימיות התורה. ובהמשך השנים איז אין דעם צוגעקומען מערער און מערער, ביז – הפצת המעינות חוצה בכל קצוי תבל, אפילו אין אַ פינה נידחת בעולם, און ניט נאָר וואָס דאָרטן האָבן דערגרייכט די תוצאות פון הפצת המעינות חוצה, נאָר אויך די מעינות פון פנימיות התורה בעצמם.

... מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, און דער ביהמ"ק איז עומד ומוכן למעלה, ועד"ז בנוגע צו אַלע ענינים – איז שוין „הכל מוכן לסעודה“, מ'האָט אַלע ענינים פאַרטיק ווי אין אַ פאַרמאכטע תיבה און מ'האָט אָפּגעגעבן די תיבה און איר שליסל צו יעדער איד¹²,

די איינציקע זאך אויף וואָס מ'וואָרט איז – אַז אַ איד זאָל געבן נאָך

(6) רמב"ם ה' מלכים פ"א ה"ד.

(7) רמב"ם שם.

(8) ראה ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 254. וש"נ.

(9) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 237. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תפה.

(10) ראה שיחת אחש"פ תש"ל (נדפסה בהמשך תרס"ו בהוספות. לקו"ש ח"ז ע' 209).

(11) „קול קורא“ בהקריאה והקדושה „תש"א-תש"ג (אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ח"ו ע' תל ואילך).

(12) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 289. וש"נ.

הוספה

בשורת הגאולה

לג.

ווי גערעדט לאחרונה כו"כ פעמים, אַז לויט אַלע סימני הגאולה איז „הנה זה (משיח) בא"1 תיכף ומיד ממש (און דאָס וואָס משיח איז נאָך ניט געקומען איז אינגאנצן ניט פאַרשטאַנדיק).

* * *

דער ענין איז נאָך שטאַרקער געפינענדיק זיך איצטער אין אַ בית משולש, אַ ביהכנס, ביהמ"ד און בית מעשים טובים וגמילות חסדים, ובמיוחד – פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משה שבדורנו – וואָס דאָס איז מעין והכנה צו דעם בית המקדש השלישי, וואָס איז אויך אַ בית משולש: ביתי בית תפלה², בית תורה (מקום סנהדרין לעבן לשכת הגזית³), און בית גמילות חסדים (וואָס ווערט נמשך דורך) הקרבת הקרבנות⁴.

. . . ובפרט אַז דערצו איז דאָס אויך דער זמן זכאי – שבת תשעה באב בזמן תפלת מנחה, ווען עס ווערט אַ התגברות חדשה פון (לידת ו)מזל משיח צדקנו, און דערצו נאָך – אין דעם יאָר ה'תשס"א, ר"ת ה' תהי' שנת נפלאות אראנו, ביז די נפלאות פון דער גאולה האמיתית והשלימה (אויף וועלכע עס שטייט „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"5).

איז דערפון אַלעס מובן – אַז די איצטיקע צייט און דער דאָזיקער אָרט איז אַ זמן ומקום הכי מסוגל אויף ביאת משיח צדקנו.

(1) שה"ש ב, ח. ובשהש"ר עה"פ.

(2) ישע' נז, ז.

(3) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו. פרש"י ר"פ משפטים. מדות פ"ה מ"ד. סנהדרין פו, ב (במשנה). רמב"ם הל' סנהדרין פי"ד הי"ב.

(4) ראה בארוכה מכתב בין עשירי בשבט וט"ו בשבט תשמ"ז (לקו"ש חל"א ע' 235 ואילך). סה"ש תשמ"ז – שיחת ש"פ תרומה. וש"נ.

(5) מיכה ז, טו.

לקוטי

דברים

שיחות

ונלחם בו, ולכן³⁹ הגנתו, ויש לומר אף כפרתו⁴⁰, מושגת על ידי היותו חלק מכלל ישראל, באמצעות המצאו בעיר המקלט.

ה. האחדות מגינה

מובא בספרים⁴¹ ש„גואל הדם" מהווה גם רמז לשטן⁴², החפץ לקטרג על יהודי. כאשר יהודי הורג נפש בשגגה רוצה גואל הדם להענישו על שפיכת הדם, על חטאו⁴³, והתורה מאפשרת לו הגנה על ידי עיר מקלט.

כידוע, הגלות לעיר מקלט מהווה כפרה לרוצח בשגגה⁴⁴. אך הכפרה מושלמת רק לאחר שמסתיימת תקופת השהיה בעיר המקלט⁴⁵. עיקרה של עיר המקלט היא, כפשוטו של מקרא, ההגנה על הרוצח בשגגה⁴⁶. הן בפשטות – להגן עליו מפני גואל הדם „פן ירדוף .. כי יחם לבבו"47, והן מגואל

(39) עפ"י יש לבאר דין הנ"ל ד„עיר שרובה רוצחים אינה קולטת" – דאין זה גוה"כ, כ"א, דמכיון דאנשי העיר הם הפועלים הגנתו והצלתו, אא"פ שיעשה זה ע"י הרוצחים שבעיר, דאין קטיגור נעשה סניגור.

(40) אף דהכפרה היא לכאורה מצד ההפך מזה – היותו בגלות „נפרד .. מאהביו ומארח מולדתו" (חינוך מצוה תי) – י"ל דהא בהא תליא: ההתאחדות עם כלל ישראל להיות חלק מהציבור (לאחרי שהרג נפש), הוא דוקא כאשר נעשה „נפרד .. מאהביו (בהיותו במצבו הקודם) ומארח מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים" אליו במצבו הקודם.

(41) ילקוט ראובני שופטים (יט, ד) בשם מדרש. ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) ערך גואל הדם. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ב ע' 311.

(42) וראה גם שער הפסוקים משפטים כא, יג. וראה מכות י, א: ד"ת קולטין .. ממה"מ.

(43) סוכה נב, א ושם. ועוד.

(44) ראה מכות ב, ב. חינוך שם. ובכ"מ.

(45) ראה ריטב"א מכות שם ושם יא, ב. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גלות. וש"נ.

(46) כשם מקלט בל' תרגום „שזכותא" (הצלה). ובפרט קודם גמר דין שאז לא שייך כפרה – תוד"ה אמר מכות שם. וראה צפע"נ מהד"ת לו, ג.

(47) שופטים יט, ו. וראה פרש"י שם.

הדם הרוחני, שגם לפני שמתכפר ליהודי על ידי הגלות, ועדיין קיימת אצלו תוצאתו והשפעתו של החטא, הרי על ידי שהייתו בעיר המקלט, אין ביכולתו של גואל הדם לפגוע בו.

וכוח ההגנה של עיר מקלט נובע מהיותה קריה, מקום של אחדות, כדלעיל.

כידוע⁴⁸, כאשר שוררים שלום ואחדות, הרי זו הצלה והגנה, כדברי חז"ל⁴⁹, שאפילו עובדי עבודה זרה, אם שוררים ביניהם שלום ואחדות „כביכול"50 אין השטן נוגע בהם (אין מדת הדין נוגעת בהן⁵¹) שנאמר⁵² חבור עצבים אפרים הנח לו". בלי להתחשב במצבם השפל ביותר, בהיותם עובדי עבודה זרה, האחדות מגינה עליהם, ומונעת פגיעה בהם⁵³, עד אשר „אמר"54 המקום כביכול איני יכול לשלוט בהם".

וכך גם בהלכה זו, שאף לפני שמתכפר לרוצח בשגגה, הרי האחדות של עיר המקלט מגינה עליו.

ו. „קריה" – הגנה רוחנית

לפי כל האמור לעיל יובן גם המושג „קריה" המופיע במלחמת סיוחן ועוג:

כאמור, ריבוי הדיוורין ב„קריה", מצביע על אחדות של תושבי העיר. ואת זאת מציינת התורה, שאצל סיוחן ועוג לא היתה רק עוצמה גשמית רבה ביותר⁵⁵, אלא יותר מכך, היתה

(48) ראה בארוכה תו"ח נח עג, ג ואילך.

(49) ספרי ובמדב"ר (פי"א, ז) עה"פ (נשא ו, כו) וישם לך שלום. ב"ר פל"ח, ו. תנחומא שבהערה 51.

(50) ספרי ובמדב"ר שם.

(51) תנחומא צו ז. שופטים יח.

(52) הושע ד, יז.

(53) ראה גם ירושלמי פאה פ"א ה"א (קרוב לסופה) – בנוגע דורו של אחאב, דמכיון „שלא הי' להן דילטורין היו יורדין למלחמה ונוצחין". ע"ש. וראה תו"ח שם עד, סע"ד. (54) ב"ר שם.

(55) ערים בצורות חומה גבוהה דלתים וברית. ועוד (ראה פרש"י חקת כא, כג. ועוד).

אצלם אחדות, עריהם היו בבחינת קריות, וזו היתה עבורם הגנה רוחנית⁵⁶.

כפי שמוצאים גם לגבי בני נח, כפי שמוסבר⁵⁷ שדור הפלגה לא הוכחד כדור המבול, כי⁵⁸ הם „היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם, שנאמר⁵⁹ שפה אחת ודברים אחדים”⁶⁰, ואילו דור המבול „היו גולנים והיתה מריבה ביניהם”⁶⁰.

וזהו הגדולה שמדגישה התורה במלחמת סיחון ועוג „לא היתה קריה אשר שגבה ממנו”, „לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם”, שאפילו ערים שהיו בבחינת „קריה”, שררו בהן אחדות ושלו, והיתה להן הגנה רוחנית, למרות זאת נצחו בני ישראל גם שם וכבשו גם ערים אלו.

לפי זה מובן, שקריה היא מעלה יותר מערים בצורות, כי⁶¹ זוהי הגנה רוחנית בנוסף, וביתר תוקף, על ההגנות⁶² הגשמיות⁶³. ומשום כך מציינת התורה במלחמת סיחון רק

(56) וע"ד ההגנה הרוחנית בנוגע לעוג (פרש"י שם, לה. דברים ג, ב).

(57) ב"ר שם. פרש"י נח יא, ט.

(58) עד"ז הוא באדר"נ פ"ב, ז – בהחלוק בין דור הפלגה ואנשי סדום.

(59) נח שם, א.

(60) ל' רש"י הנ"ל.

(61) וע"ד טעם ידאת משה מעוג – ראה פרש"י שבהערה 56.

ועפ"מ מ"ש בתו"ח שם (עו, ב ואילך) שהאחדות קשורה עם השייכות והביטול לאלקות (ע"ש), מובן שההגנה הרוחנית שלו (זכות ששמש את אברהם – „בטל" לו) מוסיפה גם בענין ה"קריה" – האחדות – שלו.

ועפ"ז תומקת ההוספה באריכות „לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם” בנוגע לעוג (לא בקיצור – וגם הקריות), ובפרט שכבר נאמר בנוגע לכיבוש דקירות סיחון, כי אצל עוג ה' ענין הקריה – אחדות – בתוקף יותר.

(62) ובפרט דהגנה גשמית דתוקף הערים לא היתה אצלם, דהרי יצאו מהערים (כנ"ל הערה 7).

(63) וגם ברוחניות הענינים: תוכן העבודה דעיר חומה הו"ע דסור מרע, שהחומה מונע האויב כו' ליכנס תוך העיר; משא"כ תוכן הענין דקריה הוא עבודה חיובית – אחדות.

„לא היתה קריה...”, ולא „ערים בצורות בשמים”, כאמור לעיל בסוף סעיף א'.

ז. אחדות אמיתית – רק בישראל

בני ישראל הצליחו להתגבר על האחדות של סיחון ועוג – למרות שגם אצל בני נח משפיע ענין האחדות והשלוש וגורם להם חיזוק, כדלעיל –

משום שאחדותם היתה חיצונית בלבד, בהתאפותם יחד לשיתוף פעולה, אך אין זו אחדות בעצם המהות⁶⁴.

ומשום כך אין אצל בני נח מהות ומושג של צבור⁶⁵, כי אף לאחר שהם מתאחדים, נשאר כל יחיד כמציאות „פרטית”⁶⁶. ולכן, כאשר בני ישראל נלחמו נגדם בהיותם מאוחדים באחדות יהודית אמיתית⁶⁷, הם הצליחו לבטל את ההגנה של האחדות שהיתה לאיביהם.

ח. אחדות ישראל מול אחדות באומות

אך עדיין יש להבין מדוע דוקא בכיבוש של ארץ סיחון ועוג מדגישה התורה ענין זה של „לא היתה קריה אשר שגבה ממנו”, „אשר לא לקחנו מאתם”?

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

כיבוש ארץ סיחון ועוג היה בדרך ולצורך⁶⁸ כיבוש ארץ ישראל. יותר מכך: מבחינות מסוימות נחשב כיבוש זה כתחלת כיבוש ארץ ישראל⁶⁹, ולפי דעות מסוימות נכללת ארץ

(64) ראה בארוכה תו"ח שם עד, ג ואילך. וראה שם (עו, ג ואילך) הביאור – איך שייך בהם בכלל ענין האחדות.

(65) ראה גזיר סא, ריש ע"ב.

(66) ראה צפע"נ מהד"ת יג, ב. עה"ת נח י, ה. וש"נ.

(67) ראה בארוכה תו"ח שם (עג, ג ואילך).

(68) דסיחון ועוג היו נוטלים שכר מכל מלכי ארץ כנען לשמורם – מדרשים ופרש"י שבהערה 7.

(69) פרש"י פרשתנו א, ד (מספרי). ועד שאמר משה

סיחון ועוג בהבטחת ברית בין הבתרים⁷⁰.

אחד החידושים העיקריים בכניסת בני ישראל לארץ ישראל הוא, שאז הפכו בני ישראל למציאות של צבור מאוחד, „קהל”, שלכן התחייבו דוקא אז הדדית⁷¹, ואילו בבבל אין קיימת מציאות זו, ואין תענית צבור בבבל⁷². כלומר בכניסתם לארץ הושלמה מהותם של ישראל, כדברי ה„צפנת פענח”⁷³ „אחר שנכנסו לארץ ישראל נעשו צבור ונעשו מציאות אחת נצחית”, והוא מרחיב ומפרט שם כיצד משפיע הדבר על מספר הלכות⁷⁴.

ולכן דוקא בכיבוש ארץ סיחון ועוג, כהקדמה והתחלה של כיבוש ארץ ישראל, היה צורך לבטל את ה„קריה” של סיחון ועוג – את האחדות של קליפת הטומאה אצל אומות העולם, ומשום כך אף התייצבו סיחון ועוג בכח ה„קריה” כדי למנוע מבני ישראל את הכניסה לארץ ישראל.

ואף כוחם של ישראל בכיבוש קריות של ארץ סיחון ועוג נבע מענין האחדות עצמו, כי היתה לכך חשיבות בכיבוש ארץ ישראל כולה⁷⁵, ולכן היה אז לישראל מעין כח הצבור והקהל שבארץ ישראל, כדי לבטל ולכבוש את הקריות – ה„צבור” שב„לעומת זה”.

ט. אחדות בגלות ובארץ ישראל

פרשות מטות מסעי ודברים נקראות תמיד

שעי"ז כבר הותר הנדר – ראה רש"י פינחס כו, יב (מספרי). ר"פ ואתחנן ד"ה בעת ההיא. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 9. ח"ט [המתורגם] ע' 109 ואילך.

(70) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 242 ואילך ובהנמסר שם.

(71) פרש"י נצבים כט, כח – מסנהדרין מג, סע"ב.

(72) פסחים נד, ב. וש"נ. וראה צפע"נ שבהערה 74.

(73) שו"ת צפע"נ (ווארשא) סקמ"ג ס"ב.

(74) ראה גם צפע"נ הל' ברכות פ"י הי"א. מהד"ת צ, ב.

ובב"מ. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 123 (סי"א) ובהערה 77.

(75) ראה הערה 69, 68.

בימי בין המצרים⁷⁶. ומובן, שהמשמעות של „קריה”, המודגשת הן בפרשת מסעי והן בפרשת דברים, קשורה במיוחד לתקופה זו:

הגורם לחורבן ולגלות ישראל היה הפירוד בתוכם, כדברי חז"ל⁷⁷ שהחורבן בא עקב עוון שנאת חנם. מכך מובן, שהתיקון, של „בין המצרים”, הוא על ידי ביטול הגורם לחורבן, על ידי הוספה וחיוק ב„קריה” של ישראל, באהבת ישראל, עד לאופן של אחדות ישראל מושלמת.

ובכך יש שני שלבים, כפי שלומדים מהאמור בפרשת מסעי ולאחר מכן בפרשת דברים:

בראש ובראשונה אומרים, שגם כאשר ישראל נמצאים עדיין בתוך הגלות, ב„מסעי בני ישראל” במדבר העמים⁷⁸, לפני הכפרה על חטאינו, כבר אז ישנה ההגנה נגד „גואל הדם” על ידי התנהגות באופן של „קריה” – „והקריתם לכם ערים” – בני ישראל מאוחדים.

וזהו ההכנה שבאמצעותה מתבטלת ה„קריה” שלעומת זה – „לא היתה קריה אשר שגבה ממנו .. אשר לא לקחנו מאתם” – עד לביטול ולכפרה של חטאינו, בשלמות,

ומיד נכנסים לארץ טובה ורחבה⁷⁹, ארץ ישראל, עד אשר „ירחיב ה' אלקיך את גבולך”⁸⁰, לא רק עבר הירדן שנכבש לפני כיבוש הארץ, וכיבוש הארץ, אלא אף ארץ הקיני הקניזי והקדמוני, כדברי הרמב"ם⁸¹,

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ עקב וש"פ ראה תשמ"א)

(76) ראה של"ה ריש פ' מטות מסעי (שסו, סע"א): פרשיות שלשה אלה מטות ומסעי ודברים הם תמיד בשבתות שבין המצרים כו'. וראה לקו"ש שם ע' 408. וש"נ.

(77) יומא ט, ב.

(78) יחזקאל כ, לה. וראה לקו"ת דרושי אלה מסעי וביאורם. וראה גם בחיי, אוה"ח ועוד ר"פ מסעי.

(79) שמות ג, ח.

(80) שופטים יט, ח.

(81) הל' רוצח פ"ח ה"ד. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ב.